

Beweiden helpt kievit aan goede vegetatiehoogte

Vaak stelt men dat als beheer goed is voor de grutto, dat ook goed zal zijn voor andere weidevogels zoals de kievit. Maar is dat wel zo? Dat vroegen onderzoekers zich ook af en daarom startten ze een onderzoek naar het opgroeihabitat van kieviten in grasland.

Tekst: Sandra Wilgenhof

Beeld: Marcel van Kammen, Ellen Meinen

„De populatie van de kievit was tot twintig jaar geleden relatief stabiel. Sindsdien laat de populatie een dalende tendens zien, net zoals bij onze nationale vogel de grutto”, vertelt Erik Kleyheeg die senior onderzoeker is bij Sovon Vogelonderzoek Nederland. „Wij wilden dus weten of kieviten wel kunnen meeprofiteren van het agrarische natuurbeheer dat toch meer ingericht is voor de grutto.”

Gezenderde vrouwtjes

Om te onderzoeken aan welk soort habitat de kievit de voorkeur geeft, werden kievitsgezinnen in zeven verschillende gebieden verspreid over Nederland gevolgd. Die gebieden lagen in Land van Heusden en Altena (NB), Ronde Hoep (NH), Polder Arkemheen (GD), Tolhuislanden (OV), Reitdiep (GR), Kollumerpomp (FR) en Wynserpolder (FR).

Voor het onderzoek werden 48 kievitvrouwtjes voorzien van een zender. Door predatie van vijf gezenderde vrouwtjes (vier in de eifase, één in de jonge-kuikenfase) bleven er 43 vrouwtjes over die gevolgd konden worden.

Van de eerste broedpogingen resulteerden er dertig in gezinnen met kuikens, waarvan er zeven succesvol jongen vliegvlug kregen. De tweede broedpoging leverde zeven gezinnen met kuikens op, waarvan er niet één vliegvlug werd.

In de periode dat er gezinnen met kuikens waren, werden op vier verschillende punten metingen gedaan: op het nestpunt (de nestlocatie waar de kuikens uit het ei kropen), op het kievitpunt (waar het kievitgezin zich ophoudt), op het verlaten kievitpunt (waar het kievitgezin is vertrokken) en op referentielocaties (per onderzoekslocatie werden zes referentiepunten aangewezen). Tijdens de metingen werden habitatskenmerken onderzocht zoals bodemvochtigheid, vegetatie, insecten, beheer en bodemweerstand.

Vegetatiehoogte doorslaggevend

Kleyheeg: „Uit de metingen bleek dat een kievit kiest voor relatief kort gras, rond de 10 centimeter. Ook zoeken ze vochtige plekken met een lage bodemweerstand. De bodemvochtigheid lag op de meeste plekken rond de 60 procent. Op de plekken waar de kieviten

‘Een kievit kiest voor
relatief kort gras van
rond de 10 centimeter’

zich bevonden, zaten spinnen en kleine insecten zoals kevers. Als kieviten gingen verplaatsen, verplaatsten ze meestal naar percelen met een lagere vegetatiehoogte. Opvallend was dat er geen verplaatsingen waren naar net gemaaid grasland.” Als de kieviten zich verplaatsten, gingen ze vaak naar plasdras-situaties, oevers of recent (voor)beweide percelen. „Om deze plekken te bereiken, legden de gezinnen relatief korte afstanden af. Meestal onder de 100 meter met uitschieters tot 800 meter.” Dit betekent dat voorweiden een kans is voor melkveehouders om het kieviten naar hun zin te maken. Ook zorgen voor variatie in grashoogte in het gebied is belangrijk. Omdat kieviten geen grote afstanden afleggen, kunnen ze dan makkelijker zelf het gewenste habitat voor dat moment kiezen.

Lage overleving

De onderzoekers durven op basis van het onderzoek niet met zekerheid te stellen dat wie zorgt voor voldoende (voor)beweide percelen en bodemvocht ook daadwerkelijk een hogere kievitoverleving zal bereiken. „De overleving van de gezinnen was over het algemeen zeer laag. Kuikens die later in het seizoen uitkwamen, hadden een kleinere kans op overleving. Hoe ouder

de kuikens, hoe groter de overlevingskans." Van alle habitatkenmerken kwam alleen beweiding op een perceel naar voren als positief voor een grotere kans op overleving. Daarnaast was er een relatie tussen vegetatiehoogte en hoeveelheid insecten waarbij een hoge vegetatie alleen een negatief effect op kuikenoverleving had als er weinig kleine geleedpotigen waren.

Moeilijk seizoen of predatie

De onderzoekers schetsen mogelijke oorzaken van het achterblijven van de overleving. Hoewel de gezinnen de beste plekken weten te vinden, zijn deze plekken nog steeds niet goed genoeg om kuikens succesvol te laten opgroeien. Andere factoren dan de bestudeerde habitatkenmerken zijn sterk beperkend voor het opgroeisucces van kievitskuikens; of een combinatie van andere factoren bepaalt de lage overlevingskans. „Het voorjaar van 2022 kende een zeer droge periode die de verschillen tussen de referentie- en kievitspunten mogelijk heeft uitvergroot. De vraag is of er door de droogte nog voldoende geschikt habitat overbleef. Dat geldt ook voor de voedselbeschikbaarheid voor de volwassen vogels, door het beperkte aanbod van regenwormen midden in het broedseizoen.”

Ook zou het opvallend lange interval tussen de eerste en tweede broedpoging en het vertrek van twee volwassen vogels naar Oost-Europa na de eerste broedpoging volgens de onderzoekers suggereren dat de oudervogels het moeilijk hadden. De droogte kan bovendien een sterke concentratie van kieviten en andere weidevogels tot gevolg hebben gehad. Een hoge concentratie weidevogels kan meer predatoren aantrekken en doordat er veel weidevogels bij elkaar zitten, is het voor predatoren makkelijker om hun slag te slaan. „Het is aannemelijk dat predatie de belangrijkste doodsoorzaak was voor kievitskuikens, maar zonder het volgen van individuele kuikens is dat niet aantoonbaar.”

Het onderzoek werd uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland, Altenburg & Wymenga en Wageningen Environmental Research in opdracht van OBN Natuurkennis.

Beheeradviezen

De onderzoeksresultaten leiden tot de volgende beheeradviezen:

- Leg beheer voor kieviten op vochtige locaties met veel variatie en een zo groot mogelijke landschappelijke openheid.
- Behoud variatie door percelen niet te egaliseren.
- Gebruik vernatting, voorbeweiding, extensieve beweiding, versralen van percelen (lange termijn), uitstellen van de mestgift tot na het broedseizoen en toedienen van ruige mest om te zorgen voor voldoende aanbod van korte vegetaties.
- Werk aan vernatting door het opzetten van het waterpeil en het creëren van plasdras-percelen. Stimuleer het aanbod van (kleine) insecten door gedurende het hele voorjaar dergelijke vochtige condities te waarborgen.
- Reken niet op een positief effect van hergroei na maaien.
- Zorg voor goede opgroeicondities op voldoende grote schaal om predatie niet in de hand te werken.